

دسته خبرنامه قال و صنایع

کمیسیون قالی و صنایع دستی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان

سال دوم | شماره‌ی هشت | تیرماه ۱۳۹۲ | ۸ صفحه | 8 Pages | June 2013

بین نهادهای متولی فرش هماهنگی وجود ندارد

گفت‌وگو با «پیام مختاری»
از صادرکنندگان فرش دست‌باف کرمان

صفحه ۴

گزارش | ۳

جشنواره‌ی گلیم
شیرکی پیچ‌سیرجان
بارویکردبین‌المللی
برگزار خواهد شد

نگاه | ۶

بازتاب‌علاق، آرزوها
و آداب و رسوم مردم
کرمان در نقوش پته

دیدگاه | ۷

برپایی‌نمایشگاه‌های
تخصصی، زمینه‌ای
برای شناخت و حفظ
تاریخ و هنر گذشته

ترجمه | ۸

مروری بر
تاریخچه‌ی فرش
ایران و کرمان

سخن سردبیر

ضرورت تاسیس تشکل فراگیر فعالان قالی و صنایع دستی استان

سیدمحمدابراهیم علوی
سردبیر، عضو هیات نمایندگان
و معاون توسعه و سرمایه‌گذاری اتاق

دست‌بافت‌ها پیاده کند، به مراتب بهتر از جزیره‌ای عمل کردن فعلی است.
۳. داشتن یک تعاونی تولیدکنندگان فرش دست‌باف و صنایع دستی در هر شهرستان، اگرچه خوب است ولی داشتن یک اتحادیه‌ی تولیدکنندگان فرش و صنایع دستی فعال‌تر در استان بسیار ضروری است.
۴. تشکل تعاونی تولید، مواد اولیه مرغوب را به صورت کلی خریداری و در اختیار بافندگان گذاشته و کیفیت و بهره‌وری کار را افزایش دهد.
۵. همچنین تغییر طرح‌ها و نقش‌ها و سلیقه‌یابی در بازارهای داخلی و خارجی با توجه به تغییر الگوی زندگی و تغییر سلیقه و کف‌پوش‌های دیگر ضروری است.
۶. ایجاد زمینه‌ی مشارکت تعداد بیش‌تری از آحاد جامعه‌ی فرش ایران در تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی و مرتبط با دست‌بافت‌های ایرانی.
۷. لذا اتاق کرمان و کمیسیون قالی و صنایع دستی ان‌شاءالله‌تعالی ظرف ۲ ماه آینده نسبت به ایجاد تشکل واحد و کارآمد صنعت فرش، گلیم و صنایع دستی با حضور همه‌ی دست‌اندرکاران این صنعت اقدام کرده و امید همکاری همه‌ی فعالان زنجیره‌ی این صنعت را دارد.

۲. بسترسازی زمینه‌ی اشتغال و به‌کارگیری فارغ‌التحصیلان بخش
۳. ارتقای دانش و مهارت تولیدکنندگان و بهره‌برداران بخش
۴. تسریع در انتقال دانش فنی- تجربی و یافته‌ها
۵. ارتقای کمیت و کیفیت تولیدات
۶. کاهش هزینه‌ها و افزایش درآمد‌ها و بهبود سطح زندگی فعالان بخش
۷. اعمال مدیریت صحیح و برنامه‌ریزی و نظارت دقیق دولت بر فعالیت‌های تشکل‌ها
۸. افزایش توان پاسخ‌گویی دولت به بهره‌برداران و تولیدکنندگان هر رشته فعالیت
۹. جلب مشارکت در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری و اجرای برنامه‌های مشارکتی
۱۰. کاهش هزینه‌های دولتی و ارتقای بهره‌ها
۱۱. تجاری‌سازی تولید از طریق اصلاح روش‌ها
۱۲. برندسازی فرش، گلیم و صنایع دستی استان
بر این اساس:
۱. تشکل‌های موازی باید حذف یا ادغام شوند تا تمرکز تصمیم‌گیرهای فرش استان واحد شود، اگر تمرکز واحد شود، قدرت فرماندهی، واحد شده و گستردگی کار بهتر می‌شود.
۲. ایده‌هایی که تشکل متمرکز و قوی می‌تواند برای بافت انواع

تاسیس، توسعه و تقویت تشکل‌های اقتصادی و برقراری ارتباط با تشکل‌ها و رفع موانع و مشکلات مرتبط با آن‌ها از دیرباز بخشی از وظایف اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران به‌عنوان قانونی‌ترین، بین‌المللی‌ترین و فراگیرترین نهاد نماد بخش خصوصی کشور بوده است. در سال‌های اخیر، ابلاغیه‌ی سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و تصویب قانون اجرای این سیاست‌ها در مجلس شورای اسلامی و عزم و اراده‌ی حاکمیت مبنی بر آزادسازی اقتصادی، وظایف سنگین‌تر و مسئولیت خطیری را در عرصه‌ی ایجاد تحولات اقتصادی بر تشکل‌ها و مادر تشکل‌ها (اتاق ایران) گذارده است و لذا در شرایط خطیر فعلی و ضرورت دست‌یابی به اهداف سند چشم‌انداز و ضرورت هماهنگی و انطباق با فضای نوین کسب‌کار جهانی و تقویت و توسعه‌ی فعالیت‌های تشکلی، بازتعریف و بازشناسی جایگاه تشکل‌ها، سامان‌دهی آن‌ها، ایجاد نظام و ساختار مناسب برای آن‌ها و به‌طور کلی تهیه‌ی نقشه‌ی راه، تشکلی باید در صدر فعالیت‌های بخش خصوصی در رشته‌های مختلف و فعالیت‌های اقتصادی از جمله «فرش، قالی، گلیم و صنایع دستی» باشد.

وظایف و برنامه‌های تشکل‌ها:

۱. افزایش پوشش خدمات مشاوره‌ای برای تأمین‌کنندگان مواد اولیه، تولیدکنندگان و بهره‌برداران یک صنعت یا فعالیت اقتصادی

گنجینه

درخت زندگی

لادن افشاری
کارشناس فرش

یک سمت در حال نواختن تار و در سمت دیگر مشغول دفزدن می‌باشند. حتی در طراحی عناصر کوچکی همانند گل و گیاهان هم، طرح سعی بر عدم تفرار و تنوع طرح داشته است، یا حتی در رنگ‌آمیزی ریش و سیبل افراد.
حاشیه‌های عمودی قالی شبیه به یکدیگر ولی با جهت معکوس و دارای تقارن در مرکز قالی می‌باشند. شروع حاشیه‌های عمودی

طرح قالی مقابل، از نوع تصویری داستانی، طرح آن حسن خان شاهرخی، توسط علی کرمانی در اواخر قرن ۱۶ میلادی بافته شده و جزو قالی‌های کاغذی می‌باشد. به دلیل ظرافت بافت و نازک بودن قالی، از آن جایی که در قدیم داستان‌های دل‌انگیز لیلی و مجنون، خسرو و شیرین، بیژن و منیژه و... نقل محافل ایرانی‌ها بوده و طرح تجربه‌ی نگارگری داشته، خواسته در این قالی تصاویری از داستان‌های خمسه‌ی نظامی و مثنوی مولانا را جایگزین متن و حاشیه‌ی فرش مزبور نماید. ما در این‌جا به بررسی طرح این فرش بی‌نظیر می‌پردازیم.
حاشیه و متن طوری طراحی شده که در نگاه نخست قرینه به نظر می‌رسند، ولی این‌گونه نیست. شاید در برخی از جاها قرینه در طرح حاشیه دیده شود، ولی فقط در طرح است و در رنگ‌آمیزی این بخش از حاشیه این‌گونه نیست و از تفاوت‌های بسیاری برخوردار می‌باشند که این امر خود باعث از بین رفتن تقارن می‌شود. حاشیه‌ی بالا و پایین شبیه به هم و در یک جهت طراحی شده است، ولی باز هم در رنگ‌آمیزی با یکدیگر متفاوت می‌باشند و این نوع رنگ‌آمیزی تعادل رنگی بسیار قوی را به همراه دارد که باعث حرکت و پویایی در حاشیه‌های قالی شده است.

در چهار کنج حاشیه، داستان دل‌داری دادن مجنون توسط «لونل» است که در طراحی شبیه و در رنگ‌آمیزی دارای تفاوت‌هایی هستند و بعد از آن، حکایت مجنون در پوست گوسفند طراحی شده در دو سمت حاشیه و بدون تقارن در رنگ و همچنین رنگ و در مرکز حاشیه نشستن «میهن بانو» و «خسروپرویز» را مشاهده نموده و کنیزان را در دو طرف که در

با به تصویر آوردن صحنه‌ای از شاه و ونیوگ که برگرفته از مثنوی معنوی مولوی است، می‌باشد. در این‌جا طراحی قرینه و در رنگ‌آمیزی نامتقارن است. بعد از این صحنه، در سمت راست حاشیه طرح «شیرین» را در حال نشان دادن نگین انگشتر «خسرو» به کنیزان، به تصویر در آورده است. تصویر بعد، از نظامی گنجوی بر قالی نقش بسته و شاپور را در حال نشان دادن چهره‌ی خسروپرویز به شیرین را نشان می‌دهد. در مرکز حاشیه‌های عمودی، خوشی و فرحی خسرو و شیرین و در کنار آن محفل نیز مثل گفتن دختران و شاپور طراحی شده است. در متن قالی درخت زندگی که نام آن «گنوکون» است، به همراه نبرد اژدها و سیمرغ به تصویر درآمده و در این‌جا طرح خواسته جدا از نمایش داستان‌های آن دوره، به اعتقادات آن زمان هم اشاره‌ای داشته باشد که همان نبرد میان خیر و شر و نمادی از آیین‌های ایران باستان است. طرح در متن با به تصویر درآوردن اسب‌ها در حالت‌های مختلف، خواسته حرکت را وارد قالی نماید.

در بالای درخت زندگی، رفتن بیژن را به مرز توران و در حال مبارزه با گراز مشاهده می‌کنیم و در بالا، نقش صحنه‌ای از حمل دختر خاقان چین به سوی کسری انوشیروان توسط فیلی را شاهد هستیم و باز هم طرح در رنگ‌آمیزی گل‌های درخت زندگی و فیل، خواسته نوعی تعادل رنگی را در مرکز قالی ایجاد نماید و در دو سمت متن، دوستی مجنون با آهوان به تصویر درآمده که در نگاه نخست شبیه به هم می‌باشند ولی کاملاً متفاوت هستند، حتی در ظریف‌ترین موتیف این قسمت. به‌طور مثال در کلاه مجنون در دو سمت قالی این تفاوت دیده می‌شود. در بالای قالی در سمت راست و سمت چپ پایین تصویر گریختن خسرو را به بهانه‌ی دیدن چهره‌ی شیرین در چشمه، شاهدیم در پایین قالی، صحنه‌ای از کشتن اژدها در هیبت شیر توسط بهرام گور طراحی شده است. حدود ۲۲۰ انسان و حیوان طراحی شده، اکنون در موزه‌ی فرش دکوراتیو پاریس نگهداری می‌شود.

گزارش

بررسی نحوه برگزاری یک جشنواره در نشست کمیسیون قالی و صنایع دستی اتاق کرمان

جشنواره‌ی گلیم شیرکی پیچ سیرجان با رویکرد بین‌المللی برگزار خواهد شد

نشست کمیسیون قالی و صنایع دستی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان کرمان با حضور مهندس فرزین به نمایندگی از مهندس شهزاد حسن پور، نماینده مردم سیرجان و بردسیر در مجلس شورای اسلامی، معاون توسعه و سرمایه‌گذاری اتاق کرمان، رئیس کمیسیون قالی و صنایع دستی، نمایندگان اتاق سیرجان، اداره‌ی فرش سازمان صنعت، معدن و تجارت، استادان دانشگاه و جمعی از اعضا با موضوع بررسی نحوه برگزاری جشنواره‌ی گلیم شیرکی پیچ سیرجان برگزار شد. معاون توسعه و سرمایه‌گذاری اتاق کرمان در این نشست با بیان این که جشنواره‌ی مختلف برای معرفی قابلیت‌های هر شهرستان برگزار می‌شود، گفت: بر همین مبنا در شهرستان‌های مختلف استان جشنواره‌های گردو، خرما، گل محمدی، پسته و قالی برگزار خواهد شد. سیدمحمد ابراهیم علوی افزود: در شهرستان سیرجان هم به دلیل وجود محصول با ارزش گلیم شیرکی پیچ و در راستای معرفی این محصول به کشور و دنیا، جشنواره‌ای با همین موضوع برگزار خواهد شد.

یزدان پناه افزود: در قالب جشنواره‌ی یک‌هفته‌ای گلیم سیرجان، همایش دو روزه علمی برگزار می‌شود و طی آن مقالاتی که از قبل به صاحب‌نظران فرش و گلیم سیرجان توسط کمیته‌ی علمی سفارش داده شده، ارائه می‌شود. وی ادامه داد: همچنین چاپ مجموعه مقالات رسیده به دبیرخانه‌ی جشنواره و چاپ و رونمایی از کتاب گلیم سیرجان از دیگر برنامه‌های علمی این جشنواره برشمرد. یزدان پناه به برگزاری نمایشگاه گلیم هم‌زمان با جشنواره اشاره کرد و گفت: هم‌زمان با برگزاری جشنواره ضمن جمع‌آوری فرش‌ها و گلیم‌های درجه‌یک سیرجان، این آثار در نمایشگاه مرکز استان و تهران به نمایش گذاشته‌شود. برپایی کارگاه‌های آموزشی، رنرگری و برنامه‌هایی از جمله انتخاب بهترین طرح، بافنده، رفوگر و تولیدکننده و معرفی محقق، دانشجو و پژوهشگر فعال در زمینه‌ی قالی و گلیم، از دیگر برنامه‌هایی بود که یزدان پناه از آن‌ها به عنوان برنامه‌های جنبی جشنواره یاد کرد.

با توجه به منحصربه‌فرد بودن گلیم شیرکی پیچ از لحاظ نوع تکنیک بافت، رنگرزی، نقوش و نیز مواد مصرفی بومی، باید تلاش کنیم تا جایگاه بازار و موقعیت فعلی گلیم شیرکی پیچ سیرجان را از تقابلهای جدید ببینیم.

یزدان پناه افزود: در قالب جشنواره‌ی یک‌هفته‌ای گلیم سیرجان، همایش دو روزه علمی برگزار می‌شود و طی آن مقالاتی که از قبل به صاحب‌نظران فرش و گلیم سیرجان توسط کمیته‌ی علمی سفارش داده شده، ارائه می‌شود. وی ادامه داد: همچنین چاپ مجموعه مقالات رسیده به دبیرخانه‌ی جشنواره و چاپ و رونمایی از کتاب گلیم سیرجان از دیگر برنامه‌های علمی این جشنواره برشمرد. یزدان پناه به برگزاری نمایشگاه گلیم هم‌زمان با جشنواره اشاره کرد و گفت: هم‌زمان با برگزاری جشنواره ضمن جمع‌آوری فرش‌ها و گلیم‌های درجه‌یک سیرجان، این آثار در نمایشگاه مرکز استان و تهران به نمایش گذاشته‌شود. برپایی کارگاه‌های آموزشی، رنرگری و برنامه‌هایی از جمله انتخاب بهترین طرح، بافنده، رفوگر و تولیدکننده و معرفی محقق، دانشجو و پژوهشگر فعال در زمینه‌ی قالی و گلیم، از دیگر برنامه‌هایی بود که یزدان پناه از آن‌ها به عنوان برنامه‌های جنبی جشنواره یاد کرد.

رئیس کمیسیون قالی و صنایع دستی اتاق نیز در این نشست با بیان این که برگزاری این جشنواره به دلایل متعدد دو سال به تأخیر افتاده است، اظهار داشت: با تأکید نماینده مردم سیرجان در مجلس شورای اسلامی و رئیس اتاق کرمان، این جشنواره در نیمه دوم سال جاری در شهرستان سیرجان برگزار خواهد شد. فخری الله‌توکل افزود: با توجه به منحصربه‌فرد بودن گلیم شیرکی پیچ از لحاظ نوع تکنیک بافت، رنگرزی، نقوش و نیز مواد مصرفی بومی، باید تلاش کنیم تا جایگاه بازار و موقعیت فعلی گلیم شیرکی پیچ سیرجان را از تقابلهای جدید ببینیم. وی ادامه داد: در حال حاضر گلیم شیرکی پیچ سیرجان را به نام گلیم شیراز و در دنیا به اشتباه به دلیل حضور تجار ترک در سیرجان و خرید این گلیم و فروش آن به سایر کشورها با برند گلیم ترکیه، به نام گلیم ترکیه می‌شناسند؛ بنابراین در برگزاری جشنواره علاوه بر این که باید برای کشور و دنیا تبیین کنیم که خاستگاه این گلیم، سیرجان است، باید تلاش کنیم تا بازار و موقعیت فعلی این محصول به خطر نیفتد. الله‌توکل با بیان این که موقعیت فعلی گلیم شیرکی پیچ سیرجان موهون تلاش‌های تجار شیرازی است، گفت: باید در این جشنواره از تولیدکنندگان و تجار شیرازی که با تلفیق فرش و گلیم به ابداع سبک گلیم فرش اقدام نمودند و برای رسیدن گلیم سیرجان به موقعیت کنونی و شناساندن آن در بازارهای جهانی تلاش کرده‌اند، تقدیر کرد. وی تصریح کرد: ما در استان تلاش‌های زیادی انجام دادیم تا برای قالی کرمان کار مثبتی انجام دهیم؛ بنابراین باید در برگزاری این جشنواره، نهایت دقت را به کار بگیریم تا موقعیت فعلی گلیم شیرکی پیچ به خطر نیفتد و بر رونق آن افزوده شود. یزدان پناه به عنوان نماینده دانشگاه در برگزاری این جشنواره نیز در خصوص طرح توجیهی برگزاری جشنواره گلیم سیرجان گفت: این جشنواره در بخش علمی با هدف فراهم آوردن بستر مناسب برای تبادل اندیشه‌ها و ارائه هدفمند پژوهش‌های علمی در حوزه فرش برگزار خواهد شد. وی با بیان این که لازمی رسیدن به اهداف علمی جشنواره ایجاد دبیرخانه دائمی جشنواره است، گفت: برگزاری جشنواره با ایجاد کمیته‌های علمی، اجرایی، مالی، روابط عمومی و تبلیغات شکل خواهد گرفت، به این معنی که هر یک از کمیته‌ها بخشی از وظایف را برای برگزاری جشنواره بر عهده می‌گیرند.

وی تأمین منابع انسانی و منابع مالی را مهم‌ترین و اصلی‌ترین فاکتور برای برگزاری جشنواره عنوان و خاطر نشان کرد: برای برگزاری جشنواره باید نیروی انسانی لازم در نظر گرفته شود؛ ضمن این که باید منابع مالی مورد نیاز جشنواره نیز تأمین گردد. پروان، نماینده بخش فرش سازمان صنعت، معدن و تجارت هم در این نشست با اشاره به برگزاری اولین جشنواره گلیم سیرجان در سال ۸۲، ایجاد بانک اطلاعاتی تولیدکنندگان و بافندگان فرش دستباف استان اشاره و خاطر نشان کرد: در شهرستان سیرجان ۱۲ هزار بافنده و ۳۶ تولیدکننده شناسایی شده است. وی افزود: هدف از شناسایی بافندگان و تولیدکنندگان فرش دستباف استان، برقراری ارتباط دوسویه با آن‌ها بوده است. پروان در خصوص برگزاری جشنواره گلیم سیرجان نیز گفت: سازمان صنعت، معدن و تجارت در راستای برگزاری این جشنواره هر کاری که در توانش باشد انجام خواهد داد. علیرضا زاده دبیر اجرایی اتاق بازرگانی سیرجان نیز در این نشست با بیان این که علی‌رغم ارزش اقتصادی فرش دستباف و گلیم سیرجان، متأسفانه این هنر و صنعت مظلوم واقع شده است، گفت: فرش دستباف از اهمیت

گفت‌وگو

گفت‌وگو با «پیام مختاری» از صادرکنندگان فرش دستباف کرمان

بین نهادهای متولی فرش هماهنگی وجود ندارد

حمایت‌های لازم در زمان مناسب از فعالان فرش صورت نمی‌گیرد

از چین، چون خودشان بافندهی فرش هستند شناخت کافی و فرهنگ استفاده از فرش دستباف ایران و کرمان را دارند، اما نمایشگاهی که ما در آن شرکت کردیم در منطقه‌ی دیگری از کشور چین بود که فقط از مسیر هوایی چندین ساعت با ارومچی فاصله دارد، مردم این منطقه به هیچ‌وجه فرش دستباف را نمی‌شناسند، به همین دلیل نیاز بود تا توسط سازمان توسعه‌ی تجارت و یا سازمان صنعت، معدن و تجارت ایران، تبلیغات مناسبی برای فرش ایران در این منطقه صورت بگیرد.

آیا برای حضور در نمایشگاه، از پاره‌های ۶۰ درصدی که سازمان صنعت، معدن و تجارت کرمان برای حمایت از صادرکنندگان پرداخت می‌کند، بهره‌برداری می‌کنید؟

خیر؛ هیچ هزینه‌ای پرداخت نشد و فقط غرفه‌های نمایشگاه را به صورت رایگان در اختیار ما قرار دادند که ای کاش همین کار را هم نکرده بودند؛ چرا که اگر خودمان نسبت به گرفتن غرفه اقدام می‌کردیم مکان مناسب‌تری برای غرفه‌های تجار ایرانی در نظر می‌گرفتیم.

سازمان صنعت، معدن و تجارت هیچ هزینه‌ای به شما پرداخت نکرده، یا خودتان برای دریافت هزینه اقدام نکردید؟

اتفاقاً پی‌گیری کردیم؛ اما مسئولان فرش در سازمان صنعت، معدن و تجارت گفتند فعلاً بودجه‌ای در این خصوص در اختیار ندارند.

با توجه به نرخ ارز، در حال حاضر صادرات فرش دستباف را چطور ارزیابی می‌کنید؟

در صورت حمایت دولت از چرخه‌ی تولید فرش تا صادرکننده، صادرات فرش دستباف در شرایط فعلی و با توجه به نرخ ارز، سودآور است. اکنون اگرچه صادرات فرش دستباف به کشورهای غربی به خاطر تحریم‌ها با مشکل مواجه شده است؛ اما در شرق دنیا کشورهای مثل چین و کره جنوبی، بازارهای مناسبی برای فرش دستباف کرمان هستند که البته به شرط حمایت از صادرکننده‌ها صادرات فرش دستباف به این بازارها می‌تواند ارزآوری خوبی بر ای کشور داشته باشند.

هم‌اکنون وضعیت فرش دستباف کرمان را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

به دلیل این که در ایران تعداد متولیان صنعت قالی بسیار زیاد است و متاسفانه تصمیم‌گیری‌ها بعضاً سلیقه‌ای است، نه علمی و تجربی، (تغییرات در بخش‌های مدیریتی شاهد مثال می‌باشد)، لذا خریداران خارجی قالی ایران با مشکلات عدیده‌ای از جمله عدم تطبیق سلیقه‌ی مصرف‌کننده‌ی خارجی از نظر بافت، طرح، ابعاد، رنگ و... روبه‌رو هستند.

در حال حاضر علی‌رغم این که برخی می‌گویند بافنده‌ی فرش کم شده، به عقیده‌ی من بافنده زیاد است؛ اما حمایت درستی از بافنده‌ها نمی‌شود. باید ضمن برگزاری دوره‌های به‌بافی برای بافنده‌ها و تلاش برای حذف بی‌گروه‌بافی، مواد اولیه‌ی مطلوب در اختیار بافنده‌ها قرار گیرد و با نظارت متولی دلسوز، فرش باکیفیت تولید شود، در این صورت مشتری فرش

بازاریابی، با تبلیغات مناسب، جهت‌دهی خوبی برای حضور خریداران در غرفه‌های فرش کشورشان ایجاد کرده بودند که در همین راستا، شایسته است مسئولان اقتصادی سفارت‌خانه‌های جمهوری اسلامی ایران حداقل یک‌ماه قبل از برگزاری نمایشگاه نسبت به اطلاع‌رسانی کامل به مردم محل اقدام نمایند تا روز افتتاح به‌صورت تصویری و مطبوعاتی با درج اقلام قابل عرضه در نمایشگاه و غرفه‌ی جمهوری اسلامی ایران، آذنان مردم را روشن نموده و تحریک اقتصادی نمایند.

به همین جهت غرفه‌های ایران به هیچ‌وجه قابل مقایسه با غرفه‌های افغانستان و پاکستان نبود؛ بر همین اساس تجار افغانی و پاکستانی به نسبت صادرکنندگان کرمانی و ایرانی فرش بسیار زیادتری فروختند.

به نظر می‌رسد فرش ایران و به‌ویژه قالی کرمان در دنیا شناخته شده است و مشتری خاص خود را دارد؛ آیا این گونه نیست؟ در این نمایشگاه استقبال خریداران فرش از فرش ایران و کرمان به نسبت فرش‌هایی که در افغانستان و یا پاکستان تولید شده، بیش‌تر نبود؟

شهرت فرش ایران و کرمان در صورتی در نمایشگاه‌ها کمک می‌کند که از قبل تبلیغات کافی انجام شده باشد تا آن درصد از افرادی که با فرش ایران و قالی کرمان آشنایی دارند به غرفه‌های فرش ایران هدایت شوند؛ ضمن این که چین کشور بسیار پرجمعیتی است و همه‌ی اقشار در این کشور توانایی خرید فرش را ندارند، از سوی دیگر چینی‌ها شناخت کافی از فرش کرمان را ندارند.

اما در نمایشگاه‌هایی که پیش از این در کشور چین برگزار شده، استقبال از فرش کرمان بسیار خوب بوده است...

نمایشگاه قبلی در ارومچی کشور چین برگزار شد و مردم این منطقه

در حال حاضر حدود ۱۲ ارگان در زمینه‌ی فرش دستباف نقش دارند که باید برای احیا و ارتقای قالی کرمان فعالیت کنند که به نظر می‌رسد در این زمینه وحدت رویه‌ای وجود ندارد و آن‌گونه که باید، موفق نیستند؛ در حالی که حوزه‌ی فرش یکی از بخش‌هایی است که در صورت ارتقای آن، علاوه بر اشتغال‌زایی بسیار زیاد، ۸۰ درصد ارزش افزوده به همراه خواهد داشت.

در شرایط فعلی انسجام بین این نهادها بسیار مهم است، به علت ناهماهنگی بین نهادهای متولی فرش، حمایت‌های لازم در زمان مناسب از فعالان این رشته صورت نمی‌پذیرد...

♦ اشاره: «پیام مختاری» نوه‌ی حاج محمدعلی نمره‌طالبی از تولیدکننده‌های قدیمی قالی کرمان و موسس اولین قالی‌شویی در کرمان است. او که از کودکی با قالی کرمان آشنایی دارد، هم‌اکنون یکی از فعالان و صادرکنندگان جوان فرش دستباف کرمان است که چندی پیش در یکی از نمایشگاه‌های کشور چین، با نام تجاری «فرش مشتاق» برای عرضه‌ی قالی کرمان حضور داشته است. برای بررسی چگونگی نمایشگاه چین و همچنین وضعیت فرش دستباف کرمان با «پیام مختاری» به گفت‌وگو نشستیم.

آقای مختاری! در خصوص چگونگی نمایشگاهی که در کشور چین برگزار شد و شما هم حضور پیدا کردید؛ برایمان بگویید.

نمایشگاه چین در یکی از استان‌های چهار فصل و زیبای کشور چین به نام یون نان که دارای جمعیتی حدود ۴۵ میلیون نفر است و در مرکز این استان به نام کونمینگ برگزار شد.

نمایشگاه بسیار بزرگ و پرتماسی بود و از همه‌ی ظرفیت‌ها به‌خصوص فرش در نمایشگاه وجود داشت؛ اما مشکلی که داشت این بود که غرفه‌هایی که توسط سازمان توسعه و تجارت برای صادرکنندگان ایران و به‌ویژه کرمان در نظر گرفته بودند بسیار جای نامناسبی قرار داشت و در واقع، نظارت کافی در خصوص تحویل غرفه‌ها از سوی سازمان توسعه‌ی تجارت ایران نشده بود.

آخرین غرفه‌های سالن به تجار ایرانی اختصاص داده شده بود و ما در مقایسه با غرفه‌هایی که تجار فرش افغانی و پاکستانی در اختیار داشتند از شرایط بسیار نامطلوبی برخوردار بودیم.

غرفه‌های تجار افغانی و پاکستانی در ابتدای سالن قرار داشت؛ ضمن این که قبل از ورود به غرفه‌ها لایه‌هایی برای پذیرایی از مشتریان در اختیار داشتند که بسیار به عرضه و فروش فرش آن‌ها کمک می‌کرد.

همان‌طور که می‌دانید هر کسی مشتری فرش نیست؛ چرا که فرش به نسبت سایر کالاها از جمله خشکبار کالای بسیار گران‌قیمتی است، بنابراین مشتری فرش باید بیش از مشتریان سایر کالاها مورد احترام قرار گیرد؛ چون هزینه‌ی زیادی باید در ازای کالایی که خریداری می‌کند پرداخت کند. مشتری فرش باید فرش را بشناسد و همچنین به اندازه‌ی کافی و در یک محیط مناسب، وقت داشته باشد تا کالای مورد نیاز خود را انتخاب کند، اما غرفه‌ی فرش ما در جایی قرار داشت که این امکان را برای مشتریان فراهم نمی‌کرد.

چنانچه ایران در نمایشگاه‌ها برای عرضه‌ی فرش شرکت می‌کند باید حتی‌المقدور فاصله‌ی غرفه‌های ایران با کشورهای رقیب مانند افغانستان، هندوستان و پاکستان قابل ملاحظه باشد که اثرگذاری نقش و بافت قالی ایران بیش‌تر گردد. همچنین قبل از حضور در نمایشگاه، حتی قبل از عقد قرارداد شرکت‌کنندگان، نقشه‌ی کامل استقرار غرفه‌ی ایران نسبت به کل محل نمایشگاه و سایر غرفه‌ها مشخص شود، به نحوی که از طریق اینترنت قابل رصد باشد.

از طرف دیگر، مسئولان بازرگانی کشورهای افغانستان و پاکستان قبل از ورود به نمایشگاه روی فرش کشورشان کار کرده بودند و علاوه بر

این نکته هم نباید فراموش شود که صادرکننده‌ها از هر ده بار حضور در نمایشگاه‌ها ممکن است دو تا سه بار نسبت به فروش کالا موفق باشند.

در بخش تولید، وضعیت در خصوص تامین مواد اولیه در کرمان چگونه است و راهکار بهبود این وضعیت چیست؟

در زمینه‌ی مواد اولیه با مشکل مواجهیم و راهکار بهبود این وضعیت، حمایت از تولیدکنندگان مواد اولیه‌ی موجود به لحاظ تامین سرمایه در گردش و به‌سازی و بازسازی خط تولید است.

حرف آخر...

در حال حاضر حدود ۱۲ نهاد در زمینه‌ی فرش دستباف نقش دارند که باید برای احیا و ارتقای قالی کرمان فعالیت کنند که به نظر می‌رسد در این زمینه وحدت رویه‌ای وجود ندارد و آن‌گونه که باید، موفق نیستند؛ در حالی که حوزه‌ی فرش یکی از بخش‌هایی است که در صورت ارتقای آن، علاوه بر اشتغال‌زایی بسیار زیاد، ۸۰ درصد ارزش افزوده به همراه خواهد داشت.

در شرایط فعلی انسجام بین این نهادهای بسیار مهم است. به علت ناهماهنگی بین نهادهای متولی فرش، حمایت‌های لازم در زمان مناسب از فعالان این رشته صورت نمی‌پذیرد؛ ضمن این‌که فرش دستباف با همه‌ی مزیت‌هایی که دارد متأسفانه یک بانک عامل برای آن در نظر گرفته نشده است. از سوی دیگر اگر هم موفق شوی از یکی از بانک‌ها برای فرش تسهیلاتی بگیری، آن قدر سود و جرایم دیرکرد تسهیلات بالاست که فعال فرش را قطعاً با مشکل مواجه می‌کند.

لازم به ذکر است با توجه به پیشنهادی که قبلاً مسئولان اتاق کرمان ارائه داده بودند مبنی بر این‌که قالی‌های نفیس و ارزشمند می‌توانند مشابه چندین سال پیش به عنوان وثیقه‌ی اخذ تسهیلات مالی از بانک منظور شوند، لذا این پیشنهاد مجدداً مطرح می‌گردد که از طرف بانک مرکزی مورد کارشناسی جامع قرار گیرد که در نهایت نتیجه‌ی آن به بافنده خواهد رسید.

به عنوان مثال بافنده‌ای که فرش نفیسی را می‌بافد به علت این‌که این‌گونه فرش‌ها طی زمان طولانی به فروش می‌رسند نهایتاً با کمبود نقدینگی برای بافت فرش بعدی مواجه خواهد شد. در این مورد چنانچه فرش مورد نظر به عنوان وثیقه‌ی تسهیلات بانکی در نظر گرفته شود مشکل بافنده حل خواهد شد و می‌تواند فرش دیگری را ببافد و در این مدت فرش قبلی را با قیمت مناسب خود به فروش رساند و بدهی خود را به بانک بازپرداخت نماید.

نکته‌ی دیگر فرهنگ‌سازی نسبت به کلمه‌ی قالی‌باف است. متأسفانه در کرمان اگر بگوییم فلان فرد قالی‌باف است، آن‌چه در اذهان متصور می‌شود چندان مطلوب نیست؛ اما در سایر شهرهای تولیدکننده‌ی فرش در کشور، قالی‌بافی را یک هنر و قالی‌باف را هنرمند می‌دانند. در حوزه‌ی فرش دستباف از رنگرزی، طراحی و نقشه‌خوانی گرفته تا بافندگی، هر یک هنر شاخصی هستند که باید افرادی که در هر کدام از این بخش‌ها فعالیت می‌کنند، تشویق شوند تا جوانان به این بخش متمایل شوند و ورود کنند. در این راستا می‌توان در همایش‌ها و جشنواره‌ها از این هنرمندان قدرانی نمود.

دستباف، هم در داخل و هم در خارج کشور وجود دارد. اکثر صادرکنندگانی که قالی کرمان را در جهان مشهور کردند با دلار هفت تومان به این مهم دست پیدا کردند، اکنون که دلار و ارز نرخ خودش را دارد قطعاً صادرات قالی کرمان و فرش دستباف ایران تجارت بسیار خوبی خواهد بود و ارزآوری مناسبی برای کشور خواهد داشت. برای رسیدن به این هدف مهم یعنی افزایش صادرات فرش دستباف در راستای حذف نفت از بودجه‌ی کشور نیاز است تا روند چرخه‌ی تولید فرش به یک متولی دلسوز و اگنار شود تا با هماهنگی مناسب بتواند فرش دستباف و قالی کرمان را به جایگاه واقعی خود برگرداند. قالی کرمان هنوز می‌تواند یکی از مهم‌ترین کالاهای صادراتی کشور باشد، در همین نمایشگاه چین غرفه‌ی کرمان علی‌رغم این‌که در نقطه‌ی مناسبی نبود، اما به خاطر وجود فرش‌های بسیار زیبا با رنگ‌ها و طرح‌های منحصر به فرد مثل یک ستاره می‌درخشید و توجه بازدیدکنندگان را به خود جلب می‌کرد.

بنابراین اگر غرفه‌ی مناسب‌تری داشتیم قطعاً با توجه به کیفیت و زیبایی قالی کرمان در عرصه‌ی فرش‌هایی که داشتیم بسیار موفق‌تر بودیم و هزینه‌های حضور در نمایشگاه را پوشش می‌دادیم اما متأسفانه هیچ حمایتی از فرش دستباف کرمان، نمی‌شود.

یکی از مسائلی که برخی عنوان می‌کنند فاصله و خلا بین بافنده و صادرکننده به لحاظ بهره بردن از درآمد ناشی از صادرات فرش است که باعث شده بافنده‌ها از درآمد مطلوب به نسبت صادرکننده‌ها برخوردار نباشند و به تبع آن انگیزه‌ی لازم را برای تولید فرش نداشته باشند، آیا شما این فاصله و این موضوع را قبول دارید؟

به طور یقین می‌گویم خیر و چنین فاصله‌ای وجود ندارد. پیش از پیروزی انقلاب اسلامی و حتی در اوایل انقلاب این فاصله وجود داشته؛ اما الان اکثر بافنده‌هایی که فرش با کیفیت تولید می‌کنند، درآمد بسیار خوبی دارند. منتهی این درآمد به فعالیت بافنده بستگی دارد. به طور مثال بافنده وقتی می‌تواند یک فرش شش‌متری با کیفیت را در مدت سه ماه تولید کند و به‌آزای آن دو تا سه میلیون تومان دستمزد دریافت کند، این فرش را یک‌ساله تولید می‌کند و به تبع آن درآمد و دستمزدی که دریافت می‌کند در طول دوازده ماه تقسیم می‌شود.

با توجه به اظهار نظر برخی از مسئولان در راستای حمایت از بافنده که بیان شده بود باید در صددی از درآمد ناشی از صادرات فرش دستباف طبق فرآیندی به بافنده برگردد، ضمن تأیید حمایت از بافنده، روش بیان شده را علمی و عملی نمی‌بینم. به‌طور مثال بافنده هیچ‌یک از مشکلات و سختی‌های صادرات را لمس و هیچ‌کدام از هزینه‌های صادرات فرش را پرداخت نمی‌کند؛ ضمن این‌که از ۵۰ درصدی که توسط یک صادرکننده در خارج از کشور فروخته می‌شود ممکن است فقط یک فرش با قیمت بالا و مطلوب به فروش برسد و آن‌چه که عنوان می‌کنند، بر مبنای همین یک فرش است که با قیمت بالایی فروخته شده است.

از سوی دیگر این سوال پیش می‌آید که اگر بافنده قرار است از سود فروش یک فرش بهره‌بردار، در رابطه با مبلغی که صادرکننده به خاطر فروش نرفتن فرش متضرر می‌شود چه نقشی دارد و آیا قرار است درصدی از این ضرر توسط بافنده و یا حتی دولت پرداخت شود یا خیر.

اگر هر صادرکننده حدود ۵۰ درصد را به نمایشگاه‌های خارج از کشور می‌برد در بهترین شرایط ممکن است ۲۰ درصد به فروش برسد و بقیه‌ی فرش‌ها باید با تحمل مشکلات و هزینه‌های بالای حمل‌ونقل و عوارض گمرک برگشت داده شود، آیا بخشی از این هزینه‌ها توسط بافنده و یا دولت به صادرکننده باز پرداخت می‌شود؟ اگر چنین شرایطی باشد ما با کمال میل حاضر هستیم درصدی از سود فرش که فروخته شده را به بافنده بپردازیم، به شرط آن‌که درصدی از ضرر و زیان صادرکننده‌ها نیز توسط بافنده‌ها و یا دولت پرداخت شود.

پیشنهاد می‌گردد جهت حمایت از تولیدکننده، اگر فرش شناسنامه‌داری خریداری و صادر شد، دولت محترم این حمایت مالی را انجام دهد.

در ضمن با توجه به سوابق گذشته، یعنی وجود تعاونی‌های صادرکننده‌ی فرش که اعضای آن عمدتاً تولیدکننده بودند، نتیجه‌ی مناسبی در برداشت‌اند و یا اگر نتیجه‌ی مثبتی داشته‌اند عارضه‌یابی نشده‌اند و دلیل عدم فعالیت آن‌ها مشخص نیست.

یادداشت

الف) اشتغال

اشتغال جمع زیادی از جمعیت شهری، روستایی و عشایر استان به شکل تماموقت یا پارهوقت، یا در قالب فعالیت‌های فصلی، شاغلان فعالیت‌های قبل از بافت: طراحان، نقاشان، استادکاران و...

شاغلان فعالیت‌های بعد از بافت: کارگران و متخصصان بخش بافت و تکمیل، تجار، صادرکنندگان، بازاریابان و...

ب) تثبیت جمعیت روستایی

کمک به تثبیت بخشی از جمعیت روستایی و عشایری استان و جلوگیری از مهاجرت آنان و ایفای نقش مکمل شغلی در کنار شغل‌های زراعت، دامداری و باغبانی در روستاها و بالا رفتن درآمد روستاییان و نهایتاً پر کردن اوقات فراغت و بیکاری، از ابعاد برجسته‌ی اجتماعی این عنصر محسوب می‌شود.

جایگاه اقتصادی قالی کرمان

از نظر اقتصادی، توجه به صنعت قالی کرمان واجد اهمیت است، زیرا؛ اولاً ارزش افزوده‌ی این صنعت بسیار بالاست. ثانیاً هیچ کالایی به‌غیر از نفث نمی‌تواند این چنین ارزش‌آزور باشد و به تولید ناخالص ملی کمک نماید. تأمین مواد اولیه مورد نیاز قالی نیز، کم‌ترین هزینه‌ی ارزی را متوجه اقتصاد کشور می‌کند.

اصیل ایران به دیگر جوامع است.

- سابقه‌ی تولید آن و تجربه در آن نزدیک به سه‌هزار سال است.
- این هنر صنعتی دارای تکنولوژی بومی می‌باشد.
- دارای پشتوانه‌ی عظیم طرح و نقشه همراه با تنوع منطقه‌ای است.

جایگاه اجتماعی قالی کرمان

قالی کرمان از نظر اجتماعی و شاخص‌های مربوط به آن نیز دارای اهمیت فراوانی است:

معصومه سعید

کارشناس ارشد بازاریابی بین‌الملل
 دبیر کمیسیون‌های صادرات و عمران، تجارت و بانک و بیمه‌ی اتاق

افول صنعت قالی کرمان به دلیل نبود مزیت‌های رقابتی در تولید و صادرات آن نیست، بلکه عمدتاً به دلیل ناهماهنگی‌ها و نابسامانی‌های موجود و در واقع، نبود شبکه‌های همکاری در زنجیره‌ی تولید و تجارت این محصول است که با توسعه‌ی خوشه‌ی صنعتی قالی، کمک به رفع این نابسامانی‌ها که وظیفه‌ی اصلی عامل توسعه‌ی خوشه است، تحقق خواهد یافت.

قالی کرمان، محصولی چندبعدی است و از لحاظ فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی دارای جایگاه ویژه و منحصر به فردی است که اهمیت ایجاد خوشه‌ی قالی کرمان را صدچندان می‌کند.

جایگاه فرهنگی قالی کرمان

- برجسته‌ترین ابعاد فرهنگی قالی کرمان به شرح زیر است:
- قالی کرمان تنها کالایی است که ذکر نام آن با نام کرمان عجین می‌باشد.
- سهم ویژه‌ای از هنر و تمدن استان مدیون قالی کرمان است.
- از دیرباز تاکنون، یکی از بهترین راه‌ها و ابزار انتقال فرهنگ

نگاه

بازتاب علایق، آرزوها و آداب و رسوم مردم کرمان در نقوش پته

پری ابوسعیدی

کارشناس ارشد مردم‌شناسی

می‌گویند، نمادی از خورشید است و نقوشی که در چهار گوشه‌ی آن به شکل نیم‌دایره وجود دارد، نمادی از هفت طبقه‌ی زمین است. نقش بازوبندی هم که در پته‌ها کاربرد زیادی دارد و قشنگ‌ترین و بهترین طرح به حساب می‌آید کنایه‌ای از بازوبند حضرت امیر(علیه‌السلام) است.

نقش گل بعد از بوته، یکی پرمصرف‌ترین نقوش در پته‌ی کرمان است. پته‌ی کرمانی باغی از گل محسوب می‌شود که بسیاری از گل‌های آن را می‌توان در باغچه‌های خانه‌های سنتی کرمان مشاهده کرد.

به‌کارگیری نقوش خاص در پته یادآور آن است که: ۱. مردم کرمان مردمی مذهبی بوده هستند. ۲. مردم کرمان پایبند به اصول رایج در جامعه و آداب و رسوم سرزمین خود می‌باشند. ۳. اگرچه پته کارکردش در طی زمان تغییر کرده و نقوش کم‌رنگ شده، اما باز هم همچنان در زندگی مردم کرمان نقش اساسی دارد.

نتیجه آن‌که پته از یک هنر دستی و زیبا که بیانگر اعتقادات، باورها و آداب و رسوم مردم کرمان بود یا فراتر گذاشته و کارکرد اقتصادی پیدا کرده و هم‌اکنون جایگاه پته در نزد کرمانیان به حدی است که در جهیزیه‌ی دختران کرمانی جای داشته و ضمن مصارف خانگی، به کسب درآمد برای فرد نیز منجر می‌شود. از جانماز، روتختی و... گرفته تا تابلوهای زیبا و نفیس و هیچ‌کدام را در کرمان نمی‌توان یافت که پته‌ای در آن نباشد. البته این هنر و طرح‌های آن در گذشته نقش کاربردی داشته (هم از نظر فرهنگی اجتماعی و هم از نظر اقتصادی)، ولی امروزه در کنار سایر کارکردها بیش‌تر کارکرد آن تبدیل به یک نقش تزئین شده است. در حال حاضر می‌توان ضمن توسعه‌ی این هنر و ارائه‌ی شیوه‌های جدید که هم از نظر فرهنگی به نسل‌های بعد منتقل گردد و هم وضعیت اقتصادی بهتری ایجاد شود و با معرفی این هنر، شناساندن بهتر این حرفه، باعث انتقال فرهنگ به نسل بعدی، زمینه‌ی فراگیری و احیای این هنر فرهنگی و اجتماعی اصیل و بومی را فراهم کرد.

زیبا و رنگین.

وقتی نگاهی عمیق به این هنر زیبا بیندازیم، به نکته‌ی مهمی دست پیدا می‌کنیم و آن این‌که منطقه‌ی کرمان، منطقه‌ای گرم، خشک و کویری است. بنابراین مردم برای رهایی از آن، و رفع نیاز روحی خود، آرزوهایشان را در هنرهای دستی متجلی ساختند که پته نمونه‌ای از آن‌هاست. با کشیدن بوته و گل در ذهن، درختان و گل و بوته‌های بسیار زیبا بر شال نقش بست و چنین شد که پته به دست دختران و زنان هنرمند کرمانی خلق شد. بنابراین می‌توان با شناخت نقوش به‌کار برده در پته، به اعتقادات، باورها و آرزوهای فرد دوزنده پی برد.

هنرمند پته‌دوز اعتقادات خود را در کنار احساساتش در پته پیاده کرده و هر کدام از نقوش آن نماد خاص خود است.

پته از یک هنر دستی و زیبا که بیانگر اعتقادات، باورها و آداب و رسوم مردم کرمان بود یا فراتر گذاشته و کارکرد اقتصادی پیدا کرده و ضمن مصارف خانگی، به کسب درآمد برای فرد نیز منجر می‌شود.

در مورد نشانه‌ها یا نمادهای به‌کار رفته در پته، هنرشناسان تعبیرهای متفاوتی بیان داشته‌اند. به‌طور مثال در مورد پته، گروهی پته را مظهر رمزی از آتش آتشکده‌های زرتشتی و گروهی تمثیلی از بادام و گلابی دانسته‌اند و گروهی پته را در اصل سروی می‌دانند؛ سروی که تارک آن از باد خم شده، بوته به شکل شعله‌ی آتش، میوه‌ی درخت کاج، سرو خمیده، مرغی که سر در سینه فروبرده، زهدان مادر، یا زنی که چادر به سر دارد و سر در گریبان فرو برده است. به هر حال پته را بیش‌تر به درخت و گیاه ربط داده‌اند.

یا در خصوص نقش دایره، مانند میان پته که به آن خورشیدی

از دوران قدیم و از ابتدای زندگی، مردم برای نشان دادن و بیان احساسات و اعتقادات خود به خلق هنرهایی دست زدند؛ هنرهایی چون آوازها، ترانه‌ها، قصه‌ها و مثل‌ها، نقاشی و مجسمه‌سازی، و صنایع دستی.

وقتی به یک هنر دستی و سنتی مثل پته‌ی کرمان نگاه می‌کنیم، در ابتدا پارچه‌ای پشمین را می‌بینیم که هیچ نقطه‌ای از آن قابل دید نیست و تمامی سطح آن با نخ‌های رنگین و پشمی به شکل‌های مختلف و زیبا دوخته شده است. ولی در نگاهی دقیق‌تر نقوشی را می‌بینیم که نه تنها زیبا هستند بلکه به ماندگاری پته کمک بسیار نموده‌اند. این نقوش ریشه در فرهنگ ما دارد؛ نقوشی که قدمت دیرینه آن‌ها نمایانگر اعتقادات، احساسات و آداب و رسوم ما بوده و تمام غم‌ها و شادی‌های زمان خود را بیان می‌دارد.

از آنجایی که زنان کرمانی پته را با تمامی علاقه و احساسات و اعتقادات خود می‌دوزند، نه تنها به زیبایی آن، بلکه در بی‌نظیر شدن آن نقش بسزایی دارند.

از دید مردم‌شناسان در طرح و ساخت هر هنر، هر چیزی علتی دارد و طرح‌ها و نقوش‌ها نمایانگر نیاز جامعه بوده و حالت سمبلیک و تقدس‌گونه‌ای دارند.

همان‌طور که گفته شد، پته‌دوزی بستگی تام به علاقه‌ی شخص دارد و چه‌بسا پته‌دوز بسیاری از آرزوهای خود را در آن می‌دیده است. زن کرمانی با دوخت پته و یاد دادن آن به فرزندان و... و بیان صحبت‌ها، آرزوها و علایقش، باعث انتقال فرهنگ به نسل بعد می‌شود. در ضمن با دوخت آن به‌عنوان یک حرفه، نیاز مادی خود را در کنار نیاز روحی مرتفع می‌سازد.

با نگاهی به نقوش به‌کار برده‌شده در پته، می‌بینیم زمانی که غم‌ها هنرمند پته‌دوز را دربر گرفته، سروی خمیده را نقش زده و در زمان شادی و سرور، پته‌ای راست‌قامت و در اطرافش گل‌های

به بهانه‌ی برگزاری نمایشگاه پته‌های اصیل در موزه‌ی هنرهای معاصر صنعتی کرمان برپایی نمایشگاه‌های تخصصی، زمینه‌ای برای شناخت و حفظ تاریخ و هنر گذشته

۶. در گذشته رنگ‌رزی شال و نخ و ابریشم به صورت گیاهی انجام می‌گرفته و به همین دلیل از کیفیت و ماندگاری زیادی برخوردار بوده و رنگ‌های به‌کار رفته دارای تنوع بسیار و توانایی‌های مختلفی هستند. به‌طور مثال رنگ قرمز انواع طیف رنگ مسی، عنابی، لاک، سرخابی، قرمز و غیره را دارد، ولی امروزه رنگ‌رزی با رنگ‌های جوهری و شیمیایی صورت می‌گیرد و کیفیت رنگ گیاهی را ندارد. ۷. در پته‌دوزی در عین حال که دارای تنوع تکنیکی زیادی در دوخت است، در نگاه کلی دو تکنیک بیش‌تر جلوه‌گری می‌نماید؛ یکی زمینه‌ی پر و یک‌دست و دیگری زمینه‌ی خالی یا کف ساده که بنا بر سلیقه‌ی پته‌دوز و طراح منقوش و زمینه بر اساس نقوش کوک‌خورده و پوشیده شده است. ۸. در گذشته هنر پته‌دوزی علاوه بر جنبه‌ی کاربردی که در واقع همان نقش اساسی و زیربنایی هنرهای سنتی و صنایع دستی بوده، به نوعی بخشی از نیاز بشری آن‌زمان از جمله لحاف، ملحفه، پشتی، لباس، پرده، بقچه و غیره را برآورده می‌کرده و دارای ارزش هنری هم بوده است و چه طراح پته و چه پته‌دوز، هر دو در اندیشه‌ی ترکیب و کارکردی جدید بوده‌اند، ولی امروزه شاهد تکرار بی‌هدف و ناقص طرح‌های گذشته هستیم و پته نقش کم‌تری در ملزومات زندگی دارد که این خود یک ضعف است که پته نتوانسته به مرور زمان جایگاهش را حفظ و متناسب با تغییرات زندگی تغییر کند و به‌روز گردد. ۹. پته به نوعی تأثیرپذیر از هنرهای هم‌جوار از جمله ترمه‌بافی، قالی‌بافی و غیره بوده و هم تأثیر گذاشته و این نزدیکی قابل مشاهده است و می‌توان گفت برخی طراحان قالی کرمان طراح پته هم بوده‌اند و بالعکس. ۱۰. می‌توان به این نتیجه رسید که این هنر، هم به لحاظ کارکرد و هم به لحاظ تزئین، در بطن زندگی مردم جایگاه داشته است و در گذشته نسبت به امروز از رونق بیش‌تری برخوردار بوده است و با داشتن پتانسیل‌های بومی و توانایی‌های بالقوه می‌تواند در ارتقای مسائل اقتصادی و اشتغال و درآمد و مسائل فرهنگی راه‌گشا باشد. ۱۱. در آخر این‌که همه‌جای دنیا سال‌به‌سال در تمامی زمینه‌ها، به‌خصوص هنر، پیشرفت حاصل می‌گردد و تلاش‌شان برای حفظ و معرفی هنرشان چن برابر شده، ولی در کشور ما آنچه را داشته قدر ندانسته و به‌مرور از دست داده‌ایم. به‌خصوص در هنرهای سنتی، از جمله هنر پته‌دوزی، ارزش هنری و کیفی آن کم‌تر شده و به تناسب، نقشش هم در زندگی مردم کم‌رنگ‌تر شده است. امید است به مرور زمان به‌سز نوشت رسته‌هایی از جمله چیق‌باقی، نمدمالی، حصیربافی، سفره‌بافی، جاجیم‌بافی، شیشه‌گری، مسگری، ترمه‌بافی، عریض‌بافی و غیره دچار نگردد. در پایان امیدوارم برپایی نمایشگاه‌های تخصصی این جنبه‌ی بتواند توجه مسئولان، هنرمندان، صنعتگران، مردم و تجار را به ارزش هنری این آثار معطوف دارد و زمینه‌ای را برای شناخت و حفظ و توسعه و ترویج بخشی از تاریخ و هنر گذشته، مهیا نماید. بدون شک این نمایشگاه گام مهمی در شناسایی بخشی از هویت و فرهنگ این خطه برداشته و تأثیر بسزایی در حفظ آثار قدیمی خواهد داشت.

ابدیت داشته باشد و همین پیوستگی در هنر پته‌دوزی ارزش و اعتبار جاودانه یافته است. ۳. در قدیم پته تنوع شگفت‌انگیزی در طرح و نقش و کارکرد داشته است که امروزه تنوع و ارزش هنری آن کم شده و بیش‌تر تبدیل به کالای تجاری شده و به نوعی با تکرار همراه است که بدون شک این هنر به مرور خواهانش را از دست خواهد داد و توالی طراحی پته به مرور زمان از روش سنتی گرتنه‌زی، چاپ قالبی و دستی، به چاپ سیلک و ماشینی گرایش پیدا کرده و یک‌دست و بدون خلاقیت، به تکرار رسیده است.

پته‌ی لچک تریج کف ساده

۴. نقوش مرکزی و حاشیه‌ی پته‌های قدیمی بر اساس سلیقه و خلاقیت، بیش‌تر با انواع نقوش بنه، سرو، کاج و بنه‌گل با ترکیب‌بندی‌های مختلف منقوش گردیده که این نقوش دارای فلسفه و بر پایه‌ی اعتقاد و باورهایی در این منطقه بوده است. ۵. در قدیم شال ساده‌باف یا پارچه‌ی عریض با دستگاه دستی و سنتی دوپایاف یا چارپایاف سیر توالی بافت بدون ماکو، با استفاده از ماکو و ماسوره، با استفاده از دستگاه زاگرد به‌جای ماسوره‌کش با عرض بین ۸۰ تا ۱۲۰ سانتی‌متر بافته می‌شده است که در نوع خودش بی‌نظیر بوده، ولی امروزه به‌صورت صنعتی با ماشین تولید می‌گردد که ظرافت و کیفیت عریض قدیم را ندارد.

عقیل سیستانی
 کارشناس صنایع دستی، کارشناس ارشد هنر اسلامی و مدرس دانشگاه

هنر و صنایع دستی در حیطه‌ی فرهنگ و محیط اجتماعی، زاینده‌اندیشه و خلاقیت می‌باشند و هنرهای سنتی نیز بدین‌سان از تمایلات فکری و فرهنگی و بومی تأثیر پذیرفته‌اند. در این میان، هنر پته‌دوزی همچنان با پیشینه‌ای دراز، اعصار و قرون متمادی را پشت سر نهاده و در عرصه‌ی فرهنگ، نقش‌آفرینی می‌کند. این هنر سنتی از انواع رویدادها و اندیشه‌های مختلف در گذر زمان بهره گرفته و با تأثیرپذیری از آیین، باورها و فرهنگ‌های جامعه، به تکامل و غنای هنری و کاربری رسیده است و با اتکا به قوه‌ی تخیل و طبع ظریف، با جلوه‌گری زیبایی‌ش در گذشته و حال و با در نظر گرفتن گستره‌ی اجتماعی و هنری و اقتصادی‌اش، همچنان کاربردی نمایان دارد و به‌مرور زمان با دگرپسیدگی‌هایی همراه بوده است و این دگرپسیدی‌ها ریشه‌ی تاریخی در این خطه دارد که البته در این مقال، بررسی جنبه‌ی تاریخی پته‌دوزی مد نظر نیست. تاکنون دو نمایشگاه از پته‌های اصیل در موزه‌ی هنرهای معاصر صنعتی برپا شده است که اولین در سال ۱۳۵۷ از سوی محمود صنعتی مدیرعامل وقت موزه با همکاری اعضای هیات‌مدیره و امانت‌دهندگان برگزار گردید و دومین نمایشگاه از تاریخ ۱۳۹۲/۴/۸ تا ۱۳۹۲/۴/۲۰ در محل موزه توسط مدیریت موزه سرکار خانم عقیبتی با نمایش کلکسیون آقای بهنام مهاجری به اتمام رسید. بدون شک جمع‌آوری و نگهداری این مجموعه‌ی زیبا و ارزشمند، حاصل زحمات و هزینه‌های بسیار و همچنین علاقه و درک بالای کلکسیونر می‌باشد و این مهم بهانه‌ای گردید تا مطالبی درخور شأن و منزلت این حرکت مثبت و نکاتی در مورد جایگاه والا و ارزش پته در قدیم و تحولات آن تا امروز بیان گردد. در بسیاری از کتب آمده و همچنین اعتقاد بسیاری از تجار و پته‌دوزان بر این است که پته‌ی خوب، پته‌ای است که تمامی سطح آن اصطلاحاً کوک‌خورده یا پوشیده باشد و پوشش یک‌دست زمینه را از کارکنده‌های تفاوت پته‌ی کرمان با دیگر رودوزی‌های سنتی می‌داند. با دیدن پته‌های قدیمی، به‌خصوص آثار این نمایشگاه، می‌توان به این نکته رسید که این تنها معیار خوب‌بودن پته نیست، بلکه نوع ترکیب‌بندی نقوش، رنگ‌بندی، ظرافت عریض و نخ و همچنین کیفیت دوخت، عامل اصلی در ارزش‌گذاری و زیباشناسی پته است و میزان پوشش سطح عریض، بنابر سلیقه و خلاقیت طراح و پته‌دوز، منقوش و سلسله‌دوزی گردیده است و پوشیده بودن سطح پته تنها کاراکتر هنر پته‌دوزی نمی‌باشد و یک نوع تکنیک در آن محسوب می‌شود. آثار این نمایشگاه حاکی از آن است که به‌مرور زمان، تغییر و تحولاتی در پته شکل گرفته است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود. ۱. پته‌دوزی با داشتن ارزش فرهنگی، هنری و بومی، بیاتگر پیشینه‌ی تاریخی و فرهنگی جامعه است. ۲. در گذشته افراد در بی خلق هنری «بی‌زمان» بوده‌اند که

اطلاع‌رسانی

سه خبر

۱. آدراری فرش سازمان صنعت و معدن و تجارت استان در نظر دارد یک دوره‌ی آموزشی برای ناظران فنی و چله‌کش‌ها، بعد از ماه مبارک رمضان به مدت ۳ روز برگزار نماید. لذا از کلیه‌ی متقاضیان شرکت در دوره درخواست می‌شود برای ثبت‌نام در کلاس آموزشی با شماره‌ی ۳ و ۲۷۲۵۵۵۲ تماس حاصل نمایند. ۲. نمایشگاه بین‌المللی دموتکس ترکیه از تاریخ ۱۷ تا ۲۰ آبان‌ماه

ایران در نظر دارد پانویس جمهوری اسلامی ایران را در این نمایشگاه برپا نماید. لذا از کلیه‌ی صادرکنندگان و تولیدکنندگان فعال در فرش دست‌باف دعوت به‌عمل می‌آید در صورت تمایل. تا تاریخ ۱۳/۰۵/۱۳۹۲ برای ثبت‌نام به اداره‌ی فرش سازمان صنعت، معدن و تجارت مراجعه نمایند. ضمناً، ۴۰٪ از هزینه‌ی غرفه‌ی نمایشگاه به عنوان یارانه بعد از اتمام نمایشگاه پرداخت می‌شود. ناصر عباس پور رئیس آدراری فرش سازمان صنعت و معدن و تجارت

برگزار می‌گردد. لذا از کلیه‌ی صادرکنندگان و تولیدکنندگان فرش دست‌باف استان در صورت تمایل، تا ۲۸/۰۵/۱۳۹۲ فرصت دارند برای ثبت‌نام به اداره‌ی فرش سازمان صنعت، معدن و تجارت استان مراجعه نمایند. لازم به ذکر است بعد از اتمام نمایشگاه ۴۰٪ از هزینه‌ی نمایشگاه به عنوان یارانه توسط مرکز ملی فرش ایران پرداخت می‌شود. ۳. نمایشگاه بین‌المللی طراحی و دکوراسیون داخلی ایتالیا از تاریخ ۲۱ تا ۲۳ مهر ۱۳۹۲ برگزار می‌گردد که مرکز ملی فرش

ترجمه

A brief review of Iran and Kerman carpet history

Translated by Seyed Amjad Nezami
Rug and Handicraft Commission Secretary
International Affairs expert Kerman Chamber of
Commerce, Industries, Mines and Agriculture

Iran carpet has a long history. Weaving varieties of carpets has been prevalent since ancient times and has had ancestral motivation in Iran. In opinion of historians, tourists, warriors, and ancient artifacts carpet weaving as a handicraft, produced by rural and tribal people, has a background deep into the history.

Professor Rudenko, discoverer of Pazirik rug believes that rug is a handwork of the median people or Pars (Kerman and south) and Pathians (Khorasan). contemporary motifs similar to designs and patterns of the rug which appear on the columns of Persepolis confirms this view. Other works, such as paintings done by artists of the medieval ages bear designs of Iranian Rugs. historians narrate that, the Romans invaded Iran and looted the carpet Dastgard (carpet weaving instrument) and took it as a trophy, meanwhile Greek historical sources narrating about Iranian brocade carpets.

Baharestan carpet (woven in Sassanid dynasty ordered by Anushirvan -531 A.D) with all arts in its texture presenting carpet industry progress and lateral industry such as: dying and designing in ancient Iran.

Carpet as an aspect of human thought is affected by human innovation sense through its history, occasionally, led to fluctuations, in uttermost by human art actualization and sometimes in incubation period of remission by

natural and social damages.

Mongols period (1217 A.D) was a tragedy for all kind of Iranian arts but later on in Safavid dynasty (1501-1722 A.D) it was Iranian art impression efflorescence.

Outset of Safavid was Concurrent with society growth and development of Handicrafts.

at this time many artists emerged, they benefited from environmental serenity, spent their precious lifetime for promoting quality of Arts by innovating dinky pattern and exquisite designs to the uppermost, so that immortalized the reputation of Iran in Art and carpet through the world.

KERMAN carpet has a long Antecedent history.

A Part of Carpet, woven in Kerman, preserved in Mashad museum of Emam reza, that demonstrates the antiquity of 700 years weaving of carpet in Kerman in knotted groundwork.

In opinion of Sir John Chardon (French explorer & researcher- Safavid period) the best and largest carpets entered to kings courts mostly had designed and woven by Kermanian dexterous weavers.

The famous Italian explorer and traveler, Marco Polo, expresses the reputation of Kerman carpet in his itinerary while traveled to Orient part of Iran (Kerman). Also mentions Iran is Sultan of carpet in the world.

the curve of carpet weaving progress was in uppermost in Safavid period but in bottommost phase in the outset of Qajar, while Agha Mohammad Khan Qajar attacked and desolated Kerman city, in revenge of Kermanian hospitality and kindness to Lotf alikhan Zand (his rival- the king of Zandiye).

When Naseraddin Shah (1848 to 1896 A.D) took the rule, nobody could imagine how carpet can be salvation of Qajar dynasty in Iran.

Unlimited loans of Naseraddin Shah borrowed from England and Russia for Europe Trips and excursions were dragging Qajarid to Debacle. at this time by exporting shipments of Carpets from Kerman and Tabriz, a considerable incomes of taxes and duties flowed to the country, subsequently this bliss absorbed the notice of the king and government as opportunity to prevent collapse of Qajar dynasty. That was so indeed.

Soon, the valence of this goods Perpetuity and its export was revealed for the king. That was outset of issuance of rules and regulations that would guarantee carpet survival and its income.

Soon after this session, the curve of progress ascends then passing a two time decrease continuously after World War I and economic crisis in 1929. Later on continues its way to considerable production to the present.

Kerman is among the first cities that foreign companies established carpet weaving workshops and started exporting Kerman carpet to Europe to meet the needs of Europe Markets.

In this regards, representatives of France, Italy and England companies have facilitated and flourished the production and trade of Kerman carpet in the last century.

Representative of American merchants were the later commercial rivals who were stable and long term basis customers for Kerman carpet after World War I.

One of the reasons of Kerman carpet reputation is Abundant Patterns, interesting designs and applying variety of colors which lies in a complete equilibrium with each other.

Kermani carpet designer has never been limited in a few color and pattern but always been a tradition breaker, with finger skilled and capable hands, has brought unlimited human fantasies into the carpet design.

مروری بر تاریخچه فرش ایران و کرمان

وامها و قروض بی‌حدوحصر ناصرالدین‌شاه برای سفرهای فرنگ و... از دولت‌های دوست و همسایه نظیر روسیه و انگلیس، پس از وی نیز ادامه یافت. در این حال چیزی به سقوط و سرنگونی قاجار نمانده بود که یکبار به آغاز صدور اولین محموله‌های فرش از کرمان، تبریز و همدان و درآمد قابل توجه حاصل از عوارض و مالیات آن، شاه و دولت متوجه اهمیت این محصول شدند. درآمدی که می‌توانست اوضاع اقتصادی دولت را متحول و از سقوط قاجار جلوگیری کند و چنین نیز شد. به این ترتیب بود که ارزش حیاتی و باقی‌این کالا، به‌ویژه صادرات آن بر شاه آشکار شد و این بود که صدور قوانین و دستورالعمل‌های مختلف که می‌توانست بقای فرش و درآمد آن را تضمین کند، آغاز شد. بعد از این مرحله، منحنی مورد بحث به حالت صعود درآمده و بعد از دو تنزل بی‌دری که مراحل گذشتن از نقاط بحرانی دیگر چون جنگ جهانی اول و بحران اقتصادی ۱۹۲۹ میلادی است، مسیر خود را با سطح تولید قابل ملاحظه‌ای در حال حاضر به صورت صعودی ادامه می‌دهد.

کرمان از اولین شهرهایی است که شرکت‌های خارجی در آن کارگاه‌های قالی‌بافی تأسیس کرده و صدور فرش را برای رفع نیازمندی‌های بازارهای غرب، از آن شروع کردند. نمایندگان شرکت‌های فرانسوی، ایتالیایی و انگلیسی به امر تولید و تجارت قالی کرمان در اواخر قرن گذشته رونق فراوان دادند. سپس نمایندگان تجار آمریکایی بودند که در سال‌های بعد از جنگ جهانی اول به میدان رقابت آمده و مشتریان اروپاقرصی برای فرش‌های کرمان شدند. یکی از دلایل شهرت قالی پرآوازی کرمان، فراوانی نقش‌ها و طرح‌های جالب آن و استفاده از مجموعه‌ای متنوع رنگ‌هایی است که با یکدیگر در تعادل کامل هستند. طراح کرمانی هیچ‌گاه خود را در چند رنگ و نقش محدود نکرده است. او همیشه سنت‌شکن بوده و با سرانگشت ماهر و توانای خود همواره تخیلات نامحدود انسانی را به درون فرش کشانیده است.

هجری را که عصر صفویان است (۱۵۰۱ تا ۱۷۲۲ میلادی) زمان شکوفایی طبع هنری مردم ایران باید به شمار آورد. آغاز دوران صفوی مقلان با رشد بسیاری از هنرهای دستی و توسعه‌ای آن‌ها در کلیه‌ی شئون جامعه بوده است. بسیاری از هنرمندان ایرانی در این دوره ظهور کرده‌اند که با اغتنام فرصت از آرامش و محیط مساعدی که به‌وجود آمده، عمر گران‌بهای خود را بر سر ارتقای سطح کیفی هنر و صنایع دستی نهاده‌اند و با ابداع طرح‌ها و نقشه‌های زیبا و هنرمندانه، جایگاه این صنایع به‌ویژه فرش را به حد اعلای خود رسانیده‌اند و نام ایران را در سراسر جهان با آثار خود پرآوازه ساخته‌اند. قالی‌بافی در کرمان سابقه‌ای بسیار طولانی دارد. قطعه‌ای از یک‌تخته فرش بافته‌شده در این شهر در موزه‌ی حضرت امام (رضاع) در مشهد نگهداری می‌شود که سابقه‌ی دست‌کم ۷۰۰ساله‌ی بافتندگی در زمینه‌ی فرش‌های گرهدار کرمان را ثابت می‌کند.

به عقیده‌ی «سرجان شاردن» بهترین و بزرگ‌ترین فرش‌هایی که به دربارها راه یافتند اکثراً توسط هنرمندان چیره‌دست کرمان طراحی و بافته شده بودند. «مارکوپولو» سیاح معروف ایتالیایی نیز همین عقیده را در سال ۱۳۰۰ میلادی به هنگام سفر به مشرق‌زمین در سفرنامه‌ی خود ابراز کرده است. همچنین در جای دیگر می‌گوید که ایران سلطان فرش جهان است.

متحنی پیشرفت قالی‌بافی کرمان نقطه‌ی اوج خود را در زمان صفویه و مرحله‌ی افت خود را در اوایل دوره‌ی قاجاریه، یعنی زمانی که آقامحمدخان قاجار به سبب مساعدت اهالی کرمان با لطفعلی‌خان دست به کشتار هولناک اهالی آن زد، ثبت کرده است.

هنگامی که ناصرالدین‌شاه به حکومت رسید، در ایام حکومت این به‌اصطلاح قبیله‌ی عالم، هیچ‌کس فکر نمی‌کرد چگونه فرش به داد ایران برسد و چرخه‌ی روزگار برای آینده‌ی مردم ایران از راهی دیگر بچرخد.

فرش ایران دارای تاریخی بسیار طولانی است. در ایران از دیرباز بافتن انواع فرش متداول بوده و انگیزه‌های اجدادی داشته است. نوشته‌ی مورخان، جهانگردان، جنگ‌جویان و آثار مکشوفه از گذشتگان، گویای آن است که فرش‌بافی به صورت هنری دستی، مردمی، روستایی و عشایری در ایران سابقه‌ای بس دراز دارد.

پروفیسور «رودنکو» کاشف فرش پازیریک معتقد است که قالی مذکور کار مردم ماد یا پارس (کرمان و جنوب) و پارت (خراسان بزرگ) است. توجه به نقش‌های مشابه و هم‌زمان این فرش در ستون‌های تخت‌جمشید نیز این نظریه را تأیید می‌نماید. آثار دیگری از جمله نقاشی‌های برخی هنرمندان قرون وسطی، حاوی نقش قالی‌هایی است که گفته‌اند بافت ایران بوده است. برخی مورخان در مورد حمله‌ی رومیان به ایران و غارت دست‌کرد، قالی را از جمله غنایمی که در این غارت به‌دست آورده شده، قید نموده‌اند و نیز منابع یونانی از قالی‌های زربفت ایران یاد کرده‌اند.

فرش بهارستان (که در دوران ساسانیان به فرمان توشیروان در سال ۵۳۱ میلادی بافته شده) یا آن‌همه هنرمندی که به تأیید روایات مختلف، در بافت آن به‌کار رفته بوده، اگرچه گاه در تعریف از آن راه انحراف پیچیده شده، اما خود نشانگر پیشرفت صنعت فرش‌بافی و صنایع چینی از جمله طراحی و رنگ‌رزی در ایران قدیم می‌باشند. فرش به عنوان نمودی از فکر و اندیشه‌ی بشری و متأثر از حس نوجویی او در طول تاریخ خود با فراز و نشیب‌هایی روبرو بوده که گاه با فراغت فکری هنرمندان و محیط مناسبی که برای رشد و شکوفایی هنر ایشان ایجاد گردیده، به حد اعلای خود رسیده و گاه صدماتی که بر اثر مصایب طبیعی و غیر طبیعی بر پیکر جامعه وارد شده، آن را به دوره‌ی نهفتگی و خمود سوق داده است.

عصر مغول (۱۲۱۷ میلادی) یعنی قرن ششم هجری را می‌توان دورانی بس غم‌انگیز برای انواع هنر ایرانی دانست و پس از آن، قرون دهم و یازدهم